

SCIENCE PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

Son 1/S. Jild 4.

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ S/1 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Ҳожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудир;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Қаюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохидат Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабобевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сейтов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

МУНДАРИЖА**07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ**

<i>Fayziyev O'rinboy Toshmuhammad o'g'li</i> O'ZBEKISTONDA ALOHIDA TA'LIM EHTIYOJIGA EGA BO'LGAN INSONLARNI IJTIMOIIY HIMOYALASH SOHASIDAGI ISLOHOTLAR	9-16
<i>Эсонов Зиёдбек Юлдашевич</i> ФАРФОНА ВОДИЙСИ МИНГ ЎЗБЕК УРУФИ МАНБАЛАРИ ТАРИХИДАН	17-22
<i>Rajarov Mardonbek Qosimboy o'g'li</i> AFRIG'IYALAR SULOLASI TARIXINING TURK TILLI TADQIQOTLARDA YORITILISHI	23-26
<i>Исмоилова Нигорахон Усмонжановна</i> НАЛИВКИН И ЕГО СВЕДЕНИЯ О ТУЗЕМНОЙ ЖЕНЩИНЕ	27-34
<i>Мирхакимова Феруза Холдоржон кизи</i> ВЗГЛЯД В ИСТОРИЮ МЕМОРИАЛЬНОГО МУЗЕЯ САДРИДДИН АЙНИ	35-40

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

<i>Zhao Rong</i> RESEARCH ON THE CONSTRUCTION OF CORE CURRICULUM STANDARDS FOR CROSS- BORDER E-COMMERCE MAJORS BASED ON HIGHER VOCATIONAL EDUCATION IN INNER MONGOLIA	41-48
<i>Husanboyev Sadafbek Yorqinjon o'g'li</i> FARG'ONA VILOYATIDA AGROTURIZM FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA RESURS SALONIYATINI VAHOLASH	49-58
<i>Malikova Gulhayo Turdali qizi</i> TIJORAT BANKLARDA INVESTITSION FAOLIYAT TAHLILI	59-64
<i>Maxmudov Anvarjon</i> SOLIQ HUQUQBUZARLIKLARINI TARKIBI, SHAKLLANISH MANBALARI VA ULARNI IQTISODIY MONIYATI	65-75
<i>Мухитдинов Ахрор</i> РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТДА ЯГОНА МАРКАЗЛАШГАН ДИСПЕТЧЕРЛИК ХИЗМАТИНИНГ САМАРАДОРЛИГИНИ БАҲОЛАШ УСУЛЛАРИ	76-82
<i>Jurayev Xusan Atamuratovich</i> KORXONANI MOLIYAVIY SOG'LOMLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	83-89
<i>Butunov Shaymardan Berdiyrovich</i> NOANIQLIK ORQALI HARAKAT QILISH: IQTISODIY BEQARORLIK SHAROITIDA MOLIYAVIY TAHLIL	90-96
<i>Islomova Mohlaroyim Inomjon qizi, Ortiqova So'g'diyona Abdusodiq qizi, Abdurahimova Zulhumor Azimjon qizi</i> TURIZM XIZMATLAR SOHASIDA RAQAMLI TEXNANOLOGIYALARNI QO'LLASH	97-103
<i>Содиқов Анвар</i> ЎЗБЕКИСТОН ЭКСПОРТ САЛОҲИЯТИ ИСТИҚБОЛЛАРИНИ КЎП ОМИЛЛИ ЭКОНОМЕТРИК МОДЕЛЛАР АСОСИДА БАҲОЛАШ ВА МУҚОБИЛ СЦЕНАРИЙЛАРИНИ АНИҚЛАШ...	104-116

Norov Asror Egamberdiyevich, Fazliddinov Shohruh Shamsiddinovich
O‘ZBEKISTONDA DOKTORANTURA FAOLIYATI YO‘LGA QO‘YILGAN OLIY TA‘LIM VA ILMIY
TADQIQOT MUASSASALARI 117-122

09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

Эшонкулова Нуржахон Абдужабборовна
ГЛОБАЛЛАШУВ ШАРОИТЛАРИДА ТАЪЛИМ ТИЗИМИ ТРАНСФОРМАЦИЯСИ:
ИЖТИМОЙ-ФАЛСАФИЙ ТАҲЛИЛ 123-130

Khalilova Shakhlo Abdurashitovna
IBN SINA AND HIS CONTRIBUTION TO SPIRITUAL AND MORAL EDUCATION: RETHINKING
THE HERITAGE OF EASTERN THINKERS 131-136

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Saidov Hakim G‘ofurovich
VATANPARVARLIK VA MILLIY G‘URURNING FALSAFIY KATEGORIAL NEGIZLARI 137-141

Jabborov Jamshid Azimovich
MA‘NAVIY EHTIYOJLAR JAMIYAT MA‘NAVIY HAYOTINING TARKIBIY QISMI
SIFATIDA 142-148

Coatov Fayram
БАЙРАМЛАР – МИЛЛАТНИНГ ОЛИЙ ҚАДРИЯТИ 149-156

Raxmatova Xolidaxon Xolikovna
NAQSHBANDIYLAR EHTIROMIGA SAZOVOR BUYUK ZOT 157-161

Wang XiaoYu
AN ANALYSIS OF THE MYTHICAL PATTERNS IN ULYSSES FROM THE PERSPECTIVE OF
ARCHETYPE THEORY 162-170

Mamadkulova Kamila Abdukhalikovna
FEATURES OF 19th CENTURY LITERATURE: ROMANTICISM AND REALISM 171-175

Aripova Saodat Taxirovna
INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDA KONCHILIK LEKSIK BIRLIKLARINING LEKSIK-SEMANTIK
XUSUSIYATLARI 176-181

Xudoyqulov Behzod Abbosovich
ITALYAN TILIDAGI FRAZEOLGIK IBORALAR TARJIMASI VA ULARNING O‘ZBEK TILIDAGI
EKVIVALENTLARI 182-187

Mavlonova Gulnora Abdig‘ani qizi
ADABIYOTDA QO‘LLANILGAN EVFEMIZMLAR (ROMAN VA SHE‘RIYAT) MISOLLAR
BILAN 188-192

Tuxtayeva Dildora Zokirovna, Izzatilloeva Sevinch Nusratilloevna
INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDA “YAXSHILIK” KONSEPTINI IFODALOVCHI MAQOLLARNING
MILLIY-MADANIY XUSUSIYATLARI 193-197

Djurayeva Orzigul Gafurovna
QAXXOR BAXSHI RAHIMOV IJODINING O‘RGANILISHI 198-204

Gafarova Shahnoza Hayrullayevna
TIL VA TA‘LIM: MUAMMO VA YECHIMLAR 205-209

12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР*Исломқулова Шоҳсанам Ваҳобжон қизи*ВРАЧНИНГ КАСБИЙ ЖАВОБГАРЛИГИНИ СУҒУРТА ҚИЛИШНИ ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ
ТАРТИБГА СОЛИШНИНГ ОМИЛЛАРИ ВА ЗАРУРИЯТИ 210-215*Sarvinov Sunnatillaeva*PROCEDURAL CHALLENGES IN THE REGULATION OF ABUSE OF DOMINANT POSITION IN
UZBEKISTAN 216-222**13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ***Soliyev Ibodulloxon Ismatullayevich*FACTORS AFFECTING THE EFFICIENCY OF REFORMS IN THE MANAGEMENT SYSTEM OF
HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS 223-233*Shokirov Po'lat*TALABALARGA ATLETIK GIMNASTIKA MASHG'ULOTLARINI JOZIBADORLIGINI OSHIRISHING
USLUBIY ASOSLARI 234-238*Begmatova Dilnoza Muxtarovna*JAHON MIQYOSDA TA'LIM JARAYONI SUBYEKTLARIDA MADANIY IMMUNITETNI
SHAKLLANTIRISH TENDENSIYALARI 239-243*To'rayev Panji To'xtayevich*MILLIY KURASH MASHG'ULOTLARIDA UMUMIY JISMONIY TAYYORGARLIKNI TASHKIL
ETISH VA SHAKLLANTIRISH 244-248*Axmedova Nafisa Isaxodjayevna, Azamatov Abdullo Isaxo'ja o'g'li, Lutfullina Rumiya Anvarovna*
OLIV TA'LIM MUASSASALARIDA JISMONIY TARBIYA VA SPORT FAKULTETLARI TALABALARI
UCHUN ANTIDOPING QOIDABUZARLIKLARINING OLDINI OLISH MEXANIZMINI

YARATISH 249-256

*Egamberdiyev Javlonbek*TA'LIM MUASSASALARIDA MA'NAVIY-MA'RIFIY ISHLARNI TASHKIL QILISH VA UNING
ILMIY-USLUBIY ASOSLARI 257-260*Kenjaboev Abdisalim Erkaboevich*ZAMONAVIY TA'LIM- TARBIYA JARAYONIDA PEDAGOGIK RAHBARNING
KOMPETENTLIGI 261-265

Соатов Ғайрат

Халқаро инновацион университет доценти.

БАЙРАМЛАР – МИЛЛАТНИНГ ОЛИЙ ҚАДРИЯТИ

Аннотация: Мақолада ўзбек халқининг энг қадимги даврларидан бугунги кунигача эъозланиб келинаётган азалий қадрияти – байрамлари тўғрисида сўз юритилади. Чунки, байрамлар кишиларнинг нафақат, турмуш кечмишлари ва ўзаро инсоний муносабатларини, шунингдек, ташқи табиатга, унинг ҳодисаларига, ижтимоий жараёнларга бўлган муносабатларини ифода этибгина қолмай, кишиларнинг турмуш кечмишларини ўзида ифода этувчи маданий-маънавий қадрият - байрамларнинг вужудга келиши, уларнинг инсон ва жамият ҳаётидаги ўрни ҳамда этник бирликларнинг миллий қадрияти даражасига кўтарилиш сабаблари, бугунги кунда уларни сақлаб қолишнинг аҳамияти масалаларига тўхталиб ўтилади.

Калит сўзлар: Наврўз, байрам, маданият, миллий қадрият, урф-одат, жамият, байрам арафаси.

Soatov Gayrat

Docent International Innovation University

HOLIDAYS ARE THE HIGHEST VALUE OF THE NATION

Abstract. The article talks about the ancient values of the Uzbek people - their holidays, which have been honored from the earliest times to the present day. Because holidays not only express people's marriage experiences and interpersonal relationships, as well as their relationship to external nature, its events, social processes, but also the cultural and spiritual value that expresses people's marriage experiences - the emergence of holidays, their place in the life of people and society. as well as the reasons for raising the level of national value of ethnic units, the importance of their preservation today.

Key words: Nowruz, holiday, culture, national value, tradition, society, eve of the holiday.

Соатов Ғайрат

доцент Международный инновационный университет

ПРАЗДНИКИ – САМАЯ ВЫСОКАЯ ЦЕННОСТЬ НАЦИИ

Аннотация. В статье говорится о древних ценностях узбекского народа – его праздниках, которые чтятся с древнейших времен и до наших дней. Потому что праздники выражают не только брачный опыт и межличностные отношения людей, а также их отношение к внешней природе, ее событиям, общественным процессам, но и культурно-духовную ценность, выражающую брачный опыт людей - возникновение праздников, их место в жизни. человека и общества, а также причины повышения уровня национальной ценности этнических единиц, важность их сохранения сегодня.

Ключевые слова: Навруз, праздник, культура, национальные ценности, традиции, общество, канун праздника.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4SI1Y2024N20>

Кириш. Маълумки, байрамлар инсониятнинг азалий қадрияти сифатида вақтлар ўтиши билан, нафақат ташқи тузилиши, балки, ғоявий мазмуни, кишиларни руҳлантирув куч-қудрати, кишиларнинг ички кечинмаларини ўзида ифода этиши билан ҳам ўзгаришларга учраб боради. Бу жараён нафақат табиат ва жамиятда, шунингдек, кишиларнинг ўзи яшаётган жамият, ва ҳатто, ўзаро ижтимоий муносабатларида содир бўлаётган ўзгаришлар бевосита боғлиқ бўлган жараёндир.

Таҳлил ва натижалар. Байрамлар ҳар бир даврнинг ўзига хос кўзгуси саналади. Қайсики даврда байрамлар кишиларнинг ижтимоий-маданий фаолиятига руҳ бағишлай олса, яъни уларни руҳлантира олса, ўша давр маданий ҳаётида ўзига хос эврилишлар юзага келиб, кўтаринкилик пайдо бўлади, кишиларда яратувчанликка, меҳнат қилишга иштиёқ юқори даражада кўтарилади, янгиликларга интилиш кучаяди. Чунки, кишилар ҳаёти қанчалик байрамон руҳда кечса, меҳнат қилишга, яшашга бўлган иштиёқ ҳам шунчалик баланд бўлади. Демак, нишонланадиган байрамларга қараб кишиларнинг турмушига, уларнинг табиат ва жамиятга ҳамда ўзаро муносабатларига баҳо бериш мумкин.

Байрамлар маънавий қадриятларнинг бир кўриниши сифатида қадим-қадимдан, нафақат инсоннинг маиший ҳаётини, шунингдек, жамият ва инсон, инсон ва жамиятнинг ўзаро муносабатларини белгилаб берувчи мезон вазифасини ҳам бажариб келган. Чунки, байрамларнинг мазмуни, у илгари сурадиган ғоялари инсон ва жамият ўртасидаги муносабатларнинг қай шаклда ташкил этилганлигини белгилаб беради, ижтимоий муносабатларнинг ўзига хос тарозиси ҳисобланади. “Байрам — байрам қилувчи оммани кундалик меҳнат сиртмоғидан, мураккаб ва ташвишли ижтимоий муносабатлар таъсиридан, кундалик ҳаётнинг беҳуда нарсаларидан озод қиладиган кундир”, деб бежиз таъкидламаган эди рус маданиятшунос олими Адриан Пиотровский (Қаранг: Пиотровский А. Театр. Кино. Жизнь. Ленинград. 1969. С.178.)

Минглаб йиллар давомида шаклланган ва тарихнинг зарварақларидан жой олган, халқимиз ва миллатимизнинг онг тафаккуридан, турмуш кечмишларидан муносиб ўрин олган шундай миллий-маънавий қадриятлармиз мавжудки, улар тарихнинг қанчадан-қанча силкинишларию, тола-тўпларига, истибдод сиртмоғию, тақиқларга бардош бериб келган.

Улар халқимизнинг ардоғида, миллатимизнинг қалбида яшаб, ўтмиш аждодларимизни, эл-улусни, миллатимиз ва халқимизни энг қийин машаққатли кунларни енгиб ўтишга рағбатлантирибгина қолмай, ўзлигини унутмасликка ҳам чорлай олган.

Айнан ана шундай халқ ардоғидан жой олган миллий қадриятларимиздан бири – бу миллий байрамларимиздир.

Миллий байрамларимиз халқимиз ва миллатимизнинг орзу-армонлари, интилишларию руҳий кечинмаларини ўзида ифода этиб, ўтмишни унутмасликка чорлаб, келажакка, ёрқин кунларнинг келишига умид билан қарашга руҳлантира олган маънавий қадриятдир.

Аслида байрам — бу маълум вақтдаги идеал ҳаётдир. Айнан, байрамлар ўтмишнинг байрамон дамларни бошдан кечираётган миллатнинг ўтган кунларини, заҳматли ҳаётини, барча қийинчиликларини вақтинчалик унутиб, қисқа муддатли бўлсада, орзудаги ҳаётда яшашидир, руҳини байрамон кайфият ўраб-чирмаб олишидир.

Маънавий маданиятнинг бир кўриниши бўлган байрамлар, ўтмиш даврлардаёқ жаҳондаги барча этник бирликнинг интилишларию, орзу-армонларини, ҳаёт

кечмишларию, онг-тафаккурини, ютуқларию, эртанги кун режаларини ўзида мужассамлаштириб келувчи қадриятга айланиб борган. Чунки, байрам инсоннинг босиб ўтган ҳаёт йўлини сарҳисоб қилишга, янги режалар тузиб, эртанги кунига катта умид боғлашга, ютуқларидан фахрланиб, камчиликларини тўғрилашга ёрдам беради. Шу боисдан ҳам байрамлар қанчалик қадимий бўлмасин, айнан, нишонланилаётган давр руҳини, ўзида мужассамлаштиради ва халқ ардоғида яшайди. Шунингдек, байрамлар қанчалик ўтмишга дахлдор бўлмасин, нафақат нишонланилаётган даврнинг руҳини, шунингдек, байрам қатнашчиларининг руҳий кечинмаларини, уларнинг маданий, ва ҳатто, маиший ҳаётини, табиатга, жамиятга, бир-бирларига бўлган муносабатларини ҳам қамраб олади. Шунинг учун ҳам байрамларнинг мазмуни ва қамраб олган қамровига қараб, жамият тараққиёти ва кишиларнинг турмуш кечмишлари ҳамда уларнинг ўзаро муносабатларини аниқлаб олиш мумкин. Байрамлар ҳар бир давр жамият ҳаётининг аниқ бир ўлчовидир.

Байрамлар инсон руҳиятида сақланиб қолган маънавий-руҳий зўриқишларга барҳам беришнинг, руҳий енгиллик бахш этишнинг ўзига хос воситасидир. Зеро, байрамлар инсоннинг, халқнинг ўз кучига ишончини орттиради. Кўзга кўринмас ички ижобий-ижодий куч-қудратини юзага чиқаради. Ҳаётдан завқ олишга, келажак режаларини тузишга ундайди. Айнан, байрамларнинг ана шу хусусиятлари ҳар бир давр кишиларини байрамларни асраб-авайлашга, қадрлашга, ўзидан кейинги авлодларга етказиб беришга, замон руҳи билан бойитишга ундайди, яъни миллий-маънавий қадриятга айлантиради. Демак, байрамлар инсониятнинг азал-азалдан орзу-армонига айланган яшаш тарзининг бир кўринишидир, шоду-хуррамлик билан умр кечиришнинг бир лаҳзасидир.

Маълумки, байрам арафасидан бошлаб кишилар руҳиятида байрамона кайфият вужудга келади, кўтаринкилик, шодлик ва хурсандчилик дамлари бошланади. Байрам арафасидан бошлаб кишилар байрамга байрамона тайёргарлик кўриш учун ўзгача меҳнат қила бошлайдилар. Ўзи ва ўз кучига ишончи ортади. Ўзгартириши қийин бўлган масалаларни ҳал қилишга бел боғлайди, эътиборидан четда қолган муаммоларни ҳал қилишга киришади, бефарқлик билан амал қилмаган меъёрларга амал қилиб, ҳаётнинг, умрнинг, оиласи, яқинлари, шунингдек бошқаларнинг ҳам қадрига ета боради. Унинг руҳиятида ўзгача кечинмалар содир бўлади. Шунинг учун ҳам халқ ўртасида “байрам арафаси” деган тушунча ва тасаввур бежизга вужудга келмаган.

Байрамлар инсониятнинг энг асраб-авайлайдиган, эъзозлайдиган қадриятларининг энг мукамал бир шаклидир. Унинг мукамаллиги ва муқаддаслиги шундаки, байрамлар халқнинг анъанавий урф-одатлари, маросимлари, шу жумладан, расм-русум, ва ҳатто, ирим-сиримларини ўзида мужассамлаштириб келади, маънавий-маданий қадрият сифатида аждодлардан авлодларга ўтиб боради. Шу боисдан ҳам байрамлар қадим аждодларимизнинг ўзини қуршаб турган ташқи табиат ва ўзи истиқомат қилиб келаётган ижтимоий борлиқ билан боғлиқ ҳолда, барқарор тарзда яшаб келмоқда.

Нима учун кишилар (этник бирликлар)байрамларни қадрият сифатида эъзозлайди. Чунки байрамлар, кишиларнинг нафақат ўзаро муносабатларини, шунингдек, уларнинг табиат, ўзлари мансуб бўлган жамиятга ва кишиларнинг ўзаро муносабатларини такомиллаштиришга бўлган муносабатларини қамраб олади.

Байрамлар кишиларнинг шодлик дамларидир, деб бежиз таъкидламаган эди, Маҳмуд Қошғарий. Қачонки, кишиларнинг моддий ва маънавий эҳтиёжлари жамият томонидан тўла-тўқис қондирилган тақдирдагина, улар ўзларини бахтиёр санайдилар.

Ўзларининг шодликларини, хурсандчиликларини намоён қилишга ҳаракат қиладилар. Ўз вужудида тўлиб тошаётган хурсандчиликларини юзага чиқаришга, бошқалар билан баҳам кўришга интиладилар.

Маълумки, кишилардаги моддий эҳтиёжларнинг маълум бир чегараси мавжуд, Лекин уларнинг ички, кўзга кўринмас ички ҳиссиётлари ҳам мавжудки, уларни фақат шодлик кунлари – байрам кунларидагина очиқ-ойдин намоёниш қила оладилар. Улар ичдан тўлиб-тошиб, ташқарига отилиб чиқишга тайёр турган ички руҳий кечинмаларини юзага чиқармасдан туролмайдилар, уларни бошқалар билан баҳам кўришга интиладилар, жунбушга келган хурсандчилик дамларини юзага чиқаришга ҳаракат қиладилар. Айнан, ана шу ҳиссиётларни юзага чиқариш истаги байрамларнинг вужудга келишига сабаб бўлган.

Маълумки, кишиларнинг хурсандчиликлари, ўз ҳаётидан қониқишлари уларни шижоаткорликка, янгиликлар яратишга, ижод қилишга, бошқалар билан аҳил яшашга, ижтимоий жараёнларни такомиллаштиришга ундайди. Шунинг учун ҳам байрамлар инсониятнинг азалий қадрияти даражасига кўтарилган. Чунки байрамлар нафақат кишиларнинг маънавий эҳтиёжларини қондиришнинг ўзига хос воситаси, шунингдек, кишиларнинг табиат ва жамиятга, ўзга этник бирликлар билан ҳамкорликда яшашига рағбат берувчи маънавий-руҳий манбадир.

Бошқа томондан, байрамлар томошавийлик характериға эға бўлган маънавий қадриятдир. Байрамларнинг барча ҳаракатлари маросимий характериға эға бўлиш билан бирға, у томошавийлик хусусиятини ҳам ўзида мужассамлаштиради. Байрамлар таркибига кирувчи барча элементлар – байрамнинг бошланишидан тортиб (жар чақиришдан бошлаб), байрам мазмунини ёритиб берувчи барча элементлар: сумалакка тайёргарлик, уни тайёрлаш ва тарқатиш, унга баҳо бериш, байрам дастурхони таркибини ташкил қилувчи барча ноз-неъматлар (қадимда дастурхониға “С” ва “Ш” ҳарфлари билан бошланадиган нарсалар (уларнинг кўпчилиги табобатға оид гиёҳлар, мевалар, сабзавот ва озиқ-овқатлар маҳсулотлари – қуйида улар тўғрисида қисқача тўхталиб ўтамиз)нинг байрам дастурхониға қўйилган ёки қўйилмаганлигини текшириш, кириб келган об-ҳавонинг қандай келишини аниқлашға қаратилган ҳаракатлар, оммавий ўйинларнинг ташкил этилиши, санъаткорларнинг ўз санъатларини намоёниш қилиши, ҳунармандларнинг ўз маҳсулотларини кўргазмаға қўйиши ва сотиши ва бошқалар – буларнинг барчаси, томошавийлик характериғани касб этган.

Демак, байрам таркибига кирувчи барча нарса ва байрам элементларининг ажодлардан авлодларға мерос сифатида ўтиши, уларнинг кейинги авлодлар томонидан эҳтиёткорлик билан сақланиши ва давом эттирилиши ҳамда ўзларидан кейинги авлодларига беками-кўст етказиб берилиши байрамларнинг миллий қадрият сифатида қадрланишиға олиб келган.

Кишиларнинг моддий ва маънавий эҳтиёжларининг йилдан йилға ошиб бориши байрамларнинг ғоявий йўналиши ва бадиий-эмоционал мазмуниға ҳам ўз таъсирини кўрсатмасдан қолмаган, яъни ерга ишлов бериш жараёнидан тортиб, табиатнинг инсон томонидан ҳанузгача англаб етилмаган ҳодисаларига мағик таъсир кўрсатишға қаратилган ҳаракатлари, масалан, ёмғир чақириш билан боғлиқ бўлган “Суст хотин”, шамолни чақириш ва тўхтатишға қаратилган “Чой Момо”, деҳқончилик-ни бошлаб бериш рамзи ҳисобланган “Шоҳ мойлар” каби кўплаб маросимий ҳаракатлар ҳам байрамларнинг асосий элементига айлана борган ва ниҳоятда эъзозланиб, қадрланиб келган.

Агар четдан разм солинса, байрам кишиларнинг ўзлари томонидан уюштириладиган оммавий томошанинг бир кўриниши эканлигини фаҳмлаш қийин эмас. Ана шу байрамон томошаларда табиат инжиқликларига магик таъсир кўрсатиш элементлари ҳам, уларга илтижолар қилиш, уларнинг мададига суяниш, улардан кўпроқ инъомлар сўраш ва талаб қилиш кабилар бадий-томошавий характерга эга бўлганлигини кўриш мумкин. Мазкур расм-русумлар нафақат байрамларни нишонлаш кунлари, балки байрам олди маросимларини ўтказиш, шунингдек, турли-туман ҳашарларни ташкил этиш, ободонлаштириш, уй-жойларни саронжам-саришта қилиш, ариқ ва зовурларни тозалаш, кўчат экиш ва бошқа тадбирларни амалга оширишга алоҳида эътибор беришга сабаб бўлган. Мазкур ҳаракатлар кундалик ҳаётдаги ҳаракатлардан фарқ қилади. Чунки кундалик ҳаракатларда томошавийликни илғаб бўлмайди, бу бир томондан. Иккинчи томондан эса, кишиларнинг кундалик ҳаётига кундалик юмушлар сифатида қаралса, байрам арафасидаги ҳаракатларда кўтаринки руҳий ҳолатлар яққол кўзга ташланади, ҳашарлар ташкил этилади, ёрдамга муҳтожларга ёрдам берилади, уларнинг ҳолидан хабар олинади.

Байрам кундаги айрим ҳаракатларда эса, ҳам расмийлик, яъни расмий кўринишдаги ҳаракатлар, масалан, байрам томошалари бошланишидан аввал, қадимда маҳаллий ҳукмдорлар ҳамроҳлигидаги кишиларни кутиб олиш, байрам дастуридан ўрин олган маросимий ҳаракатлар — расм-русумлар, ирим-сиримлар, яъни рамзийлик касб этувчи магик ҳаракатларга алоҳида эътибор берилган. Албатта, мазкур маросим ҳаракатлари ва томошаларнинг айримлари вақтлар ўтиши билан муомаладан чиқиб кетган бўлса, айримлари, мазмунан ўзгариб, ҳар бири давр руҳи билан бойиб борган, ва ижтимоий характер касб этган.

Байрам ҳаракатларининг мукаммаллашиб бориши, байрамларнинг таркибий қисмини ташкил этувчи турли хил маросимий элементлар билан бирга, байрам дастурхонига ҳам алоҳида эътибор беришни қоида даражасига кўтарган.

Бошқа томондан эса, кишиларнинг тўқ ва фаровон ҳаёт кечириши йил ва фаслларнинг қандай келишига боғлиқ бўлганлиги сабабли, янги, кириб келаётган йилнинг қандай келишини олдиндан башорат қилиш эҳтиёжини вужудга келтирган. Натижада, тасаввурдаги илоҳий кучларга қурбонликлар келтириш маросимларини бажариш, кўзга кўринмас кучларнинг байрам ўтадиган жойга ғойибона ташриф буюриши, кишилардаги байрамонга кайфиятининг уларга кўчиши тўғрисидаги тасаввурларнинг вужудга келишига ҳам сабаб бўлган.

Айнан ана шу тасаввурлар даврлар ўтиши билан байрам дастурхонидан жой олиши ва кейинчалик, анъанага айланган ва магик характерга эга деб қабул қилинган қуйидаги гиёҳлар, мевалар, озиқ-овқат маҳсулотлари ва бошқаларнинг нима сабабдан муқаддаслаштирилганлигига эътибор берайлик.

Қуйида, қадимдан, “Наврўз” дастурхонидан жой олиши шарт бўлган “С” ва “Ш” ҳарфлари билан бошланадиган қуйидаги нарсалар ва озиқ-овқатларнинг айрим турларининг нима учун муқаддаслаштирилганлигига бир назар ташлаб кўрайлик. Албатта, байрам дастурхондаги муқаддас деб саналган нарсалар — тасаввурдаги кўзга кўринмас кучлар – илоҳларга илтижолар қилиш, уларга қурбонликлар бериш, бир мунча кейинроқ эса, фаровонлик ва тинчлик ва осудаликка эришишнинг бир йўли сифатида талқин қилинган. Бу шаклдаги тасаввур ва қарашлар муқаддаслаштирилган нарсаларнинг худо томонидан бандаларига берилган инъом, уларнинг фаровон ҳаёт кечириши ва сиҳат-саломатлигининг мустаҳкамланиши, бало-қазолардан асраб-авайлашининг бир кўриниши сифатида талқин қилинган.

Дарҳақиқат, бугунги байрамларининг азалий элементларига, (масалан, сумалакнинг “Наврўз” байрамининг асосий ва мажбурий элементи бўлиб қолганлиги бунга мисол) эътибор берилса, улар инсоният тарихининг турли даврларида вужудга келган бўлсада, асрлар ўтишига қарамасдан байрамнинг асосий ва энг зарур элементи сифатида қадрланиб келинганлигининг шоҳиди бўламиз. Иккинчи томондан эса, байрамнинг таркибини ташкил этувчи мазкур элементлар кишиларнинг кўп йиллик тажрибалари маҳсули сифатида ўзининг қадрини сақлаб қолган.

Қуйида биз, қадимда “Наврўз” байрами дастурхонининг мажбурий элементлари ҳисобланган “С” ва “Ш” ҳарфлари билан бошланадиган элементларнинг асл моҳияти ва нима сабабдан эъзозланиб, қадрланиб келинганлигига бир назар ташлаб кўрайлик. Албатта, уларнинг ҳар бири аниқ бир рамзий аҳамиятга ҳам эга бўлган. Масалан, “С” ҳарфи билан бошланадиган 7 та рамзий маънога эга бўлган қуйидаги нарсаларни олиб қарайлик: (Нарсаларнинг номлари форсча ном билан аталган)

1. Семени – сумалакнинг таркибий қисмини ташкил этувчи буғдой майсаси. “Девону луғотит турк”да **“сума”, яъни** буғдой маъносида ишлатилиб, *сумали*, яъни буғдойли овқат демакдир. Семени – бу ликобчада ундирилган буғдой бўлиб, — тўқлик ва фаровонлик рамзи ҳисобланади.

2. Сабза — янги кўкатлар — табиатнинг янгилиниши ва уйғониши рамзидир.

3. Сумах – Табобат рамзи. Ушбу зиравор буйракларни, гастрит ва йўғон ичак яллиғлинишини даволашда, дизентериянинг олдини олишда қўлланилган. Сумах консервант сифатида ҳам ишлатилган ва озиқ-овқат маҳсулотларини сақлаш ҳамда муддатини узайтиришда қўлланилган. Сумах шу номли дарахтдан олинадиган зировардир. Қадимда ҳукмдорларнинг энг сеvimли зировари ҳисобланган. Табобат рамзи.

4. Сирка — (уксус). Донишмандлик, вазминлик, матонат, сабр-бардошлилик рамзи)

5. Сенджид (облепиха) — чаканда. Чорванинг нажоткори. Қадимги Грецияда бу мевага “ялтироқ от” номини беришган. Кўпроқ чорва молларини доваловчи восита сифатида қўлланилган. Ҳатто энг нимжон жониворлар ҳам чакандадан истеъмол қилгандан сўнг, соғлом ва бақувват бўлиб, уларнинг териси ялтирай бошлаган..

6. Сиб – олма — гўзаллик рамзи.

7. Сикке (соққа) – олтин танга – бойлик рамзи.

“Ш” ҳарфи билан бошланадиган нарсалар.

1. Шакар (қадимда лавлагидан, чўл ҳудудларида ёнтоқ ўсимлигидан олинган). Шакардан оқ қант ва печак қант, новвот ва бошқалар тайёрланган. Шакар сурункали оғриқларни пайдо қилувчи бактерияларни ўлдиришга қодир деб ҳисобланган.

2. Шир – сут. Баданга қувват беради. Умрни узайтиради, шахватни кучайтиради.

3. Шакароб (Изоҳга қаранг.).

4. Ширбринч – ширгуруч, сутда тайёрланган гуручли овқат.

5. Шалғом – дармон дори (шамоллашга қарши, кўкрак ва томоқ оғриғининг юмшаши, пешоб ҳайдаш, тиш оғриғи ва кўзга фойда, нафас йўлини яхшилади, юракка малҳам, йўталга барҳам бўлади).

6. Шарбат – иммунитетни оширади, хотирани мустаҳкамлайди, юрак-қон тизимини яхшилади.

7. Шуламошақ – машоқдан қилинган овқат. Гўжа ош, мошхўрда, яъни мошова овқатлар — мия, юрак ва асаб тизими фаолиятини, хотира ва кўриш қобилиятини яхшилади, суяклар ва бўғимларни мустаҳкамлайди.

(Изоҳ, Шакароб (форс-тожик тилида) ўзбек таомларида қуртова дейилади. Қадимда қишнинг охири ва баҳорнинг бошланиши даврлари илик узилди деб номаланган. Шу боисдан “Наврўз” дастурхонига “шакароб”, (ўзбекча) – қуртоба қўйилган. Кишилар мазкур таомни дармон дори сифатида тайёрлашган. Қатиқ (сузма) бўлмаган даврда олдиндан тайёрланадиган қурутлардан қуртоба тайёрланган. Ҳозирги пайтда мазкур таом Қашқадарё ва Сурхондарё ва бошқа вилоятларнинг тоғли ҳудудида истиқомат қилувчи айрим аҳолиси ўртасида сақланиб қолинган ва “Наврўз” дастурхонига қўйилади. сариёғ суюлтирилиб, унга иссиқ нон бўктирилган. Шакароб (қуртова) бўлмаган тақдирда қурутдан тайёрланадиган овқатнинг бир кўриниши.)

Демак, байрам дастурхонидан жой олиши шарт ҳисобланган юқорида кўрсатилган нарсалар ҳам кишиларнинг сиҳат-саломатлигига ўз таъсирини кўрсатганлиги сабабдан ҳам аجدодлардан авлодларга ниҳоятда эҳтиёткорлик билан етказиб берилган ва уларнинг таркибини ўзгартирмасликка ҳаракат қилишган.

Наврўз дастурхонига қўйиладиган мазкур нарсалар нафақат инсоннинг саломатлиги манбаи, шунингдек улар қишдан кейинги тансиқ, яъни дармон берувчи таомлар ҳисобланган.

Дастурхонга қўйиладиган овқатлар, ширинликлар ва бошқа ашёлар форслар-эронийларнинг қадимги Марказий Осиё, Афғонистон, Озарбайжон, Ироқ, Сурия ва бошқа мамлакатларда ҳукмронлик қилган даврларида одатга айланган бўлса, Чор Россияси ва худосизлик ҳукмрон бўлган шўролар ҳокимияти даврларида “Наврўз” байрами дастурхонининг асосий элементи ҳисобланган юқорида кўрсатиб ўтган элементлар аста-секинлик билан муомаладан чиқиб кетган.

Вақтлар ўтиши билан “Наврўз” байрамининг таркиби турли урф-одатлар, маросимлар, расм-русумлар, ва ҳатто, ирим-сиримлар билан бойиб бораверган. Албатта, ҳар бир расм-русумлар, урф-одат ва маросимларнинг мазмуни йил фасли — қишнинг баҳор билан, алмашинуви, баҳорнинг кириб келиши билан табиатдагина эмас, балки инсон руҳиятида содир бўладиган ўзгаришлар ўз ифодасини топган. Албатта, байрамни ўтказишнинг ўзига хос тартиб-қоидалари бўлган. Уларга амал қилиш албатта, нафақат кишиларнинг турмушига, шунингдек, кириб келаётган баҳор, сўнгра ёз ва куз фасллариининг фаровонлик фасллари бўлиши, қаҳатчиликнинг бўлмаслиги, турли хил бало-қазоларнинг олдини олади, деган ақидаларга қатъий ишонишган.

Асрлар ўтиши билан турли халқларда Наврўз байрамини ўтказиш маросимлари уларнинг турмуш тарзига, мафқурасига мослаша борган. Тарихий манбаларга кўра, Наврўзни байрам қилиш ахоманийлар давридан бошланган ва Ўрта Осиё, Эрон, Афғонистон халқларида энг катта байрамлардан бири ҳисобланган. Бу ўлкаларга ислом дини киритилганидан кейин Наврўз байрами ман қилинган, аммо халқ ўз севган байрамини нишонлашда давом этган. Ўрта Осиё ва Эрон халқлари араб халифалиги ҳукмронлигидан қутулган давр (9-10-а.)дан бошлаб, Наврўз байрамини ўтказиш яна расмий тус олган.

“Наврўз”ни дастлаб Александр Македонский даврида тақиқланган (“Авесто” китоби бекорга ёқиб юборилмаган), араблар эса ислом динини ёйиш мақсадида зардуштлиққа эътиқод қилувчиларнинг ўз динида бўлишини тақиқлаб, бу динга оид бўлган барча урф-одатлар, расм-русумлар, шу жумладан байрамлар ҳам таъқиқланган. Шўролар даврида эса, озарбайжон ва Марказий Осиё халқларининг, диний эътиқоди – исломни тақиқлаганидек, “Наврўз”ни нишонлашни ҳам тақиқлаб қўйишди. Лекин, муқаддас байрамимиз босқинчилар, айрим ҳукмдорлар, диний идеология таъсирида

шаклан ўзгариб турсада, у ўзининг асосий моҳиятини сақлаб қолган энг буюк маънавий-маданий қадриятдир.

Хулоса. Хулоса қилиб айтганда, байрамлар, энг аввало, инсониятнинг даврлар ўтмиши билан ўзгариб, такомиллашиб борадиган ижтимоий муносабатларининг ўзига хос ўлчовидир. Байрамларга қараб кишиларнинг нафақат турмуш тарзини, шунингдек, уларнинг ўзи яшаётган жамиятга, бирга яшаётган турли этник бирликларга бўлган муносабатларини аниқлаб олиш мумкин.

Иккинчи томондан эса, маънавий қадриятлар даражасига кўтарилган байрамларнинг мазмун жиҳатидан торайиб бориши, яъни фақат енгил-елпи ўйин кўринишига эга бўлиб, миллий маънавий қиёфани акс эттиришдан узоқ бўлган бегона элементлар билан бойитилиши – бу миллатнинг ўзлигидан узоқлашувининг далолатидир, учинчидан, қадим аждодлар томонидан яратилган маданий қадриятларни, шу жумладан, байрамларини асраб-авайламаслик, ҳам ўтмишга, ҳам ўз аждодларининг миллий қиёфасини сақлаб қолишдаги жонбозликларига хурматсизлик кўрсатишидан бошқа нарса эмас, тўртинчидан, ва энг асосийси, миллий қадриятларини йўқота бориш, ўзлигини йўқотишдир, яъни этник бирликнинг маънавий-руҳий мажруҳлик йўлига кирганлигининг, ўзининг миллий маънавий-қадриятларини забун этиб, уларнинг ўрнини бегона миллий қадриятларга бўшатиб бера бошлаганлигининг далолатидир. Бугунги кунда ҳар қандай миллатнинг ўз миллий қадриятларига бўлган муносабатини, зимдан миллий маданиятларни забун этишга қаратилган Ғарб “оммавий маданияти”га бўлган муносабатларга қараб ҳам аниқлаб олиш мумкин. Демак, миллий қадриятларгина ҳар қандай миллатнинг борлиғи ва бирлигини таъминлай олади.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Беруний. Қадимги халқлардан қолган ёдгорликлар. Т.: Фан. 1969.
2. Исоқов Б., Исоқова Н. Наврўз – мустақиллик берган неъмат. “Наманган” нашриёти. 2017 йил.
3. Маънавият. Асосий тушунчалар изоҳли луғати. Т.: Ғ. Ғулом номидаги нашриёт матбаа ижодий уйи. 2010 йил.
4. Пиотровский А. Театр. Кино. Жизнь. Л., 1969.
5. Қорабоев У. Ўзбек халқ байрамлари. Тошкент. Шарқ. 2002 йил.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ S/1 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: "SCIENCEPROBLEMS TEAM"
масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).